

Mreže ravnateljev
za razvoj vodenja

Šola za ravnatelje

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

**SOUSTVARJANJE
INOVATIVNIH
UČNIH OKOLJIH:**

**PRIMERI
DOBRIH
PRAKS
VODENJA**

SOUSTVARJANJE INOVATIVNIH UČNIH OKOLIJ: primeri dobrih praks vodenja

Avtorji:

Tatjana Ažman, Mihaela Zavašnik, Frančiška Al-Mansour, Nives Cek, Tea Dolinar, Aleksander Jeršič, Ana Nuša Kern, Marina Kmet, Petra Korošec, Erna Meglič, Katarina Pajer Povh, Rok Pekolj, Barbara Žitnik Ternovec, Štefan Žun

Urednici: Tatjana Ažman, Mihaela Zavašnik (ur.)

Odgovorna oseba: dr. Vladimir Korošec

Založnik: Šola za ravnatelje

Oblikovanje in tehnična ureditev: Face, d. o. o.

Število izvodov: 200

Ljubljana, 2019

© Šola za ravnatelje, 2019

Dostopno na http://solazaravnatelje.si/wp-content/uploads/2019/12/SR_MRR_Prirocnik_PDP2019_p1.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=
ISBN

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37:005.2
37.01

SOUSTVARJANJE inovativnih učnih okolij : primeri dobrih praks vodenja / [avtorji Tatjana Ažman ... [et al.] ; urednici Tatjana Ažman, Mihaela Zavašnik]. - Ljubljana : Šola za ravnatelje, 2019

ISBN 978-961-6989-53-4
1. Ažman, Tatjana, 1962-
COBISS.SI-ID 303056896

Kazalo vsebine

Uvod	4
Inovativna učna okolja	6
Viri	11
Avtošola Ježica včeraj, danes, jutri	12
Tretjina učencev poje in mi z njimi	15
Prednosti in pomanjkljivosti povezovanja osnovnih šol in vrtca	18
Društvo kot dodana vrednost k promociji in ustvarjanju ugleda šole	22
Res se učijo!	25
Radio Maček in lutka Vranček	28
Senzorna soba	31
Zabavno učenje ob neformalnem druženju zaposlenih	34
Več jezikov znaš, več veljaš	36
Zdrav duh v zdravem telesu	38
Korak za korakom spreminjamo pedagoško prakso	40
Pohvala je uspešno preprečevanje nediscipline, kazen pa neuspešno zdravljenje	43
Rastoča knjiga	46
Ponosni smo na svojo multikulturno šolo	49
Trajnostna raba energije in njeno upravljanje na osnovni šoli	52

UVOD

Pojem inovativna učna okolja je v ospredju strokovnih razprav od leta 2013, ko je publikacija s tem naslovom izdala Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD). V pogledih na štiri osnovne elemente učnih okolij: učenec, učna vsebina, učitelj in viri, izpostavi njihovo medsebojno povezanost s cilji omogočanja in podpiranja ustvarjalnosti in sodelovanja vseh udeleženih v procesih učenja. Poudarjeno je inkluzivno, prilagodljivo in varno učno okolje, takšno, ki zagotavlja dobro počutje vseh, prostorsko pa je umeščeno v šole in vrtce ter v njihovo bližnje in bolj ali manj oddaljeno okolje (tudi spletno).

Program Razvoj ravnateljstva je bil prvič oblikovan in izpeljan leta 2009. Leta 2018 smo ga nadgradili in preimenovali v program Mreže ravnateljev za razvoj ravnateljstva (MRR). Namen programa je kritično osvetliti obstoječe prakse vodenja in razvijati nove pristope, ki omogočajo učinkovito vodenje za učenje. Z njim želimo sistematično razvijati učenje ravnateljev in krepiti njihovo mreženje. Cilji programa so: mreženje ravnateljev za krepitev vodenja, izmenjava primerov dobre prakse, reševanje trenutnih izzivov vodenja, krepitev strokovnih razprav in (samo)refleksije o lastnem delu. Gre za vzajemno učenje manjših skupin ravnateljev, ki prihajajo iz različnih okolij in so povezani v mreže. Vsaka mreža praviloma vključuje od štiri do pet ravnateljev, ki se med letom izmenično srečujejo v zavodih, iz katerih prihajajo, in imajo tako priložnost, da v »naravi« oziroma v avtentičnem delovnem okolju spoznavajo različne prakse vodenja. Vodenje in vse njegove raznolike podobe, zanke in uganke so rdeča nit strokovnih razprav na srečanjih mreže, ki jih usmerja moderator iz Šole za ravnatelje. Ravnatelji o vodenju razmišljajo, o njem razpravljajo, ga presojujejo in krepijo z osvetlitvijo prakse v vsakem zavodu, s predstavitvijo primerov dobre prakse in reševanjem trenutnih izzivov. Medsebojno zaupanje in odprta komunikacija v vsaki skupini, ki ju vzpostavljamo vse od uvodnega srečanja, omogočata, da člani na vsakem srečanju izmenjujejo izkušnje in ideje.

V program Mreže ravnateljev za razvoj ravnateljstva je bilo v šolskem letu 2018/2019 vključenih 27 ravnateljic in ravnateljev iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol. Ti cenijo predvsem srečanja v skupinah, sestavljenih iz štirih članov in moderatorja iz Šole za ravnatelje, v katerih vzpostavijo zaupanje in sproščeno, odprto komunikacijo. V varnem učnem okolju raziskujejo lastno prakso, jo reflektirajo, izmenjajo vtise in rešujejo izzive vodenja. V okviru srečanj na zavodih, iz katerih so prihajali, so drug drugemu predstavili 61 primerov dobrih praks sodobnega vodenja šol in vrtcev, s katerimi so kot vodje na različne načine in v sodelovanju s sodelavci uresničevali

načela inovativnih učnih okolij. S primeri so nazorno opisali, kako podpirajo ustvarjanje inovativnih učnih okolij ter učenje in poučevanje, ki temelji na njihovih načelih. V tej knjižici na začetku predstavljamo značilnosti vodenja vzgojno-izobraževalnih zavodov za 21. stoletje ter temeljne elemente inovativnih učnih okolij. V drugem delu je predstavljenih 15 primerov dobrih praks, ki so jih prispevali ravnateljice in ravnatelji in v katerih se zrcalijo posamezna načela in nekateri elementi inovativnih učnih okolij. Ob tej priložnosti se iskreno zahvaljujemo ravnateljem za njihov dragoceni prispevek k nastali knjižici.

Tatjana Ažman in Mihaela Zavašnik

INOVATIVNA UČNA OKOLJA

Tatjana Ažman, Mihaela Zavašnik, Šola za ravnatelje

Kadar v družbi govorimo o tradicionalnih in inovativnih učnih okoljih na splošno, je pre pogosto slišati, da je slovensko šolsko okolje še vedno precej tradicionalno in prežeto z globoko zakoreninjenimi praksami, ki jim redko uspe odgovoriti na izobraževalne potrebe 21. stoletja. Po drugi strani pa številne slovenske prakse dokazujejo, da obstajajo številna inovativna učna okolja, ki so se sposobna odzvati na razvijanje in spreminjanje izobraževalnih praks z nenehnim razvojem in prilagajanjem. V nadaljevanju poskušamo na kratko strniti, kaj danes razumemo kot inovativna učna okolja z vidika treh ujemajočih se ključnih značilnosti oz. plasti, in sicer: sodobna učna načela, vodenje učenja in inoviranje »pedagoškega jedra« (OECD 2013a, Istance 2015).

Sedem sodobnih učnih načel postavlja učenje v središče, izpostavlja sodelovalno učenje, poudarja upoštevanje čustev učencev in njihove različnosti, postavi v ospredje individualizacijo in personalizacijo inovativnih načinov poučevanja, spodbuja dajanje sprotne povratne informacije in izpostavlja horizontalno povezovanje (OECD 2017):

1. Učenje v središču

»Učno okolje prepoznava učence kot glavne deležnike, spodbuja njihovo aktivno vključenost in razvija v njih razumevanje njihovih učnih aktivnosti.« (OECD 2017) Učenje mora biti v ospredju in v središču. Inovativno učno okolje mora aktivno nagovoriti vse učence. Pri njih mora razviti zmožnost razumevanja sebe kot učenca in potrebne strategije, da bi se znali bolj učinkovito učiti. Vsak učenec in vsi učenci morajo biti aktivno vključeni. Vsak učenec mora biti zmožen organizirati in spremljati svoje učenje ter oceniti, kaj že zna in česa se mora še naučiti.

2. Sodelovalno učenje

»Učno okolje temelji na socialni naravi učenja in aktivno opogumlja, naj bo učenje dobro organizirano in sodelovalno.« (OECD 2017) Učenje je odvisno od socialnih interakcij, čeprav je vedno prostor tudi za individualno učenje. V učni proces so vključeni učitelji, drugi izobraževalci in/ali vrstniki. Interakcije so lahko osebne ali na daljavo, po različnih medijih.

3. Čustva učencev

Učenja ne razumemo samo kot kognitivno aktivnost, saj so v procesu močno prisotna čustva in motivacija. Učenci so bolj motivirani za učenje, če so vsebine zanje smiselne in zanimive, še bolje pa se učijo, če čutijo, da zmorejo in doživljajo pozitivna čustva. Prepoznavanje čustev je ključ do uspešnega učenja. Pri tem pa ne pomeni, da mora biti učitelj »samo prijazen«, ampak da zna pritegniti učence tudi s pomočjo tehnologije, zna vzbuditi radovednost in potrebo po sodelovanju. O pomenu čustev v pedagoškem procesu se je treba pogovarjati tako v šolah kot tudi v družinskem okolju.

4. Različnost

Učenci se razlikujejo na mnogo načinov: v sposobnostih, kompetencah, motiviranosti in čustvovanju, pripadajo pa tudi različnim jezikovnim, kulturnim in socialnim okoljem. Vse to se kaže v razredu in procesu učenja. Upoštevanje takšne različnosti vodi tudi v razumevanje močnih in šibkih področij vsakega posameznika. Največji izziv vsakega učnega okolja je torej, kako zaznati vse te razlike, razumeti različno predznanje vsakega posameznika in kako učne aktivnosti temu prilagoditi. Pri tem je tehnologija lahko v pomoč, saj omogoča individualizacijo obveščanja, načine komuniciranja in posredovanje gradiv, predvsem pa kombinacijo pedagoških praks, npr.: učne aktivnosti za razred kot celoto, za več razredov, aktivnosti, ki so usmerjene v majhne skupine ali posameznika, neposredno, virtualno ali kombinirano učenje, ki lahko poteka v šoli ali zunaj nje. Pričakovali bi tudi formativno spremljanje in aktivno vlogo učencev v procesu učenja.

5. Individualizacija in personalizacija

Učna okolja so bolj učinkovita takrat, ko zaznavajo in upoštevajo individualne razlike in vsakega posameznega učenca ter spodbujajo za učenje, vendar ne čez zmožnosti. Preveliko obremenjevanje zagotovo ne vodi h globokemu in trajnemu učenju. Pri tem je pomembno opuščati prakse, ki vodijo k razvrščanju učencev, in uporabiti takšne, ki zagotavljajo optimalno učenje za posameznike različnih interesov in zmožnosti. Težimo torej k večji personalizaciji učenja z uporabo različnih inovativnih načinov poučevanja, ki dosežejo vse učence.

6. Povratne informacije

Ocenjevanje je v procesu učenja bistveno. Učenci potrebujejo povratno informacijo o svojem delu, učitelji pa morajo redno spremljati napredek učencev, da jim lahko prilagodijo načine poučevanja. Učenci morajo vedeti in razumeti, kaj se od njih pričakuje. Ocenjevanje mora biti v skladu s cilji. Govorimo o tem, čemu je namenjeno učenje in kako vemo, da je namen dosežen. Ocenjevanje mora biti prilagojeno tudi posameznikovim močnim in šibkim področjem, biti mora formativno, kar pa je za učitelje lahko zelo zahtevno.

Uveljavljanje tega načela pomeni tudi oblikovanje metod formativnega ocenjevanja in uporabe podatkov v ta namen. Samorefleksija in vodenje učenja na podlagi podatkov bosta postala pomemben del sistemov učenja in povzročila premik od sistemov »opravi/ni opravi« in »prav/narobe« k boljšemu znanju in razumevanju ter zmožnosti uporabe znanja za reševanje drugačnih problemov, s tem pa tudi k ustvarjanju kulture kakovostnega učenja in poučevanja, kar se bo kazalo v globokem učenju, socialnih zmožnostih in kompetencah za 21. stoletje.

7. Horizontalna povezanost

Učenje poteka s povezovanjem, predvsem takrat, ko učenci to lahko naredijo sami. Ti morajo biti sposobni povezovati različne učne cilje v večji okvir, nagovoriti morajo tudi težave, na katere naletijo sami, ne samo tiste, ki jim jih dajo učitelji. Povezovanje mora biti interdisciplinarno, zajemati mora različne predmete. Resnične življenjske situacije se ne ujemajo vedno s predmetnimi vsebinami, vodijo pa k učenju, ki je bolj osmišljeno in zato bolj zanimivo. Učenje naj se ne dogaja samo v šolskih prostorih, ampak tudi zunaj njih – v domačem okolju in širši družbi, ki ponuja mnogo virov učenja. Učna okolja naj promovirajo »horizontalno povezanost« in s tem vodijo do kakovostnih partnerstev in mreženja.

Ključne prvine **pedagoškega jedra** se osredotočajo na kompetence 21. stoletja, na kakovostne in inovativne izobraževalce, različnost uporabe sodobnih virov in inovativno pedagogiko. **Kompetence**, ki krepijo inovativnost posameznikov in jim omogočajo življenje in delo v sodobnem svetu, so: skupinsko delo in sodelovanje, zmožnost reševanja problemov, prenos znanja in veščin na nova področja, digitalna pismenost, komunikacijske in socialne veščine, interdisciplinarnost, medkulturne in jezikovne kompetence ter trajnost. Za izobraževalce je priporočljivo, da so čim bolj različni, iz različnih strok in ustanov/podjetij z različnimi vlogami, različni po spolu, starosti, izkušnjah, iz različnih generacij itd. V slovenski šolski praksi so v tem kontekstu pogosto izpostavljeni izjemni učitelji in drugi zaposleni, npr. učitelj matematike vodi glasbeno skupino, učitelj mentor vodi krožek robotike, hišnik je tudi ljubiteljski fotograf, na šoli uči zgodovino učiteljica leta, ura zavarovalništva z gostom. Primeri dobre prakse: vsi zaposleni zajtrkujejo in kosijo v vrtcu, čistilni servis in kuhinjo vodijo zunanji izvajalci, neformalna druženja strokovnih delavcev – učenje različnih spretnosti, pohodi v hribe, strokovne ekskurzije. Inovativnost nastaja in se krepi tudi s povezovanjem vseh, ki se učijo (in poučujejo), po vertikali in horizontali, iz različnih področij, programov, projektov, iz različnih geografskih okolij itd. Poseben poudarek je na inkluziji, na vključevanju posameznikov s posebnimi potrebami, iz ranljivih skupin in migrantov. Slovenski ravnatelji so predstavili naslednje primere: starejši učenci učijo mlajše, novoletna prireditev otrok iz redne šole in šole s prilagojenim programom, sodelovanje s starši (dnevna obvestila, Društvo ljubiteljev OŠ Draga Kobala Maribor, medsebojni obiski, družabno srečanje, dobrodelna prireditev), sodelovanje s Slovenci na Madžarskem, sodelovanje s 70 šolami, sodelovanje osnovne in srednje šole ob novoletni okrasitvi, promocija šole (tiskane in spletne informacije), kava z ravnateljem, sodelovanje z župani. **Inovativna pedagogika** temelji na zaupanju, ob njenem uresničevanju izobraževalci (ki niso le učitelji) pojasnjujejo pričakovanja, promovirajo raznovrstne metode dela in pristope (izkustvene, raziskovalne, problemske, avtentične, uporabne, vključujoč čustva ...), mešajo pedagoške pristope

in metodologije (npr. vključevanje elementov Montessori, pristopov Reggio Emilia v javne zavode), kombinirajo individualne in skupinske oblike učenja, omogočajo izbiro, spodbujajo samovrednotenje in podajajo sprotno povratno informacijo, omogočajo kritično prijateljevanje, uvajajo listovnike ter omogočajo učenje in delo na daljavo. Slovenski primeri dobrih praks so osvetlili sodobne metode učenja in poučevanja, kot so teorija izbire, sedežna prijateljstva za učence, ki imajo konflikt, razširjeni program, prostovoljstvo med učenci, aktivne metode dela v prvem triletju, drugošolci se učijo biologijo ob poskusih, pevski zbori na šoli, rogljiček pri ravnateljici, gozdna pedagogika, pestrost programov v srednji šoli, likovna ustvarjalnost v osnovni šoli, inovativni pouk glasbe, rastoča knjiga, senzorne vaje, razstava ob 100-letnici Cankarjevega rojstva. Med viri, ki omogočajo inovativne pristope, so v ospredju digitalne tehnologije (spletne učilnice, telefoni, tablice, televizija/radio, družabna omrežja ...). Učni prostori, ki omogočajo sodobno učenje, so različni. Nanašajo se na prostore znotraj (postavitve stolov in miz, dekoracija, stene, prehajanje med prostori ...) in zunaj stavb. Slovenski ravnatelji so posebej omenili šolo vožnje Ježica, tabor v naravi, učenje v vrtcu po kotičkih, Prešernov, Cankarjev, Valvasorjev kotiček za druženje dijakov, galerijo slik slavnih likovnikov, učilnico na stari Menačenkovi domačiji, senzorno sobo, kinestetični razred pri geografiji, novozgrajeno podružnico po ekoloških standardih, prostor za individualno obravnavo otrok v vrtcu, urejen prostor za hranjenje materialov za ustvarjanje v vrtcu, publikacije šol, monografijo – mesec brez igrarč, motivacijska učna okolja za učitelje, sodobne pripomočke pri pouku, vreče za sedenje v knjižnici, KULT 316 – Center kulinarike in turizma, kotičke za dijake in kotičke za branje.

Če je učenje osrednja dejavnost izobraževanja, je njegovo **vodenje** eden od odločilnih dejavnikov za izboljšave, spremembe, rast, reforme in inoviranje. Vodenje učenja se nanaša na ljudi in odločitve, ki poganjajo oblikovanje inovativnih učnih okolij. Uresničuje se v odnosih in na različnih ravneh; nanj ne smemo gledati z individualističnega zornega kota (v smislu le enega, ki vodi, tj. ravnatelja), ampak z vidika vodenja, ki je družbeno oz. socialno pogojeno. Vodenje učenja je namreč porazdeljeno med več akterjev: ravnatelja, srednjega vodjo, strokovne delavce, učence, včasih tudi zunanje deležnike. V kontekstu vodenja učenja so močno prisotni procesi izboljšav in (samo) evalviranja, spremljanje in vrednotenje dela strokovnih delavcev, pogovori oz. strokovne razprave o učenju in za učenje, sodelovanje in mreženje ter zavzemanje in prevzemanje skupne odgovornosti za učenje (primerjaj Zavašnik Arčnik 2015). Ob tem je potrebno zavedanje, da vodenje učenja zahteva čas in napor, izstop iz cone udobja in usmerjeno pot (vizija in cilji). Vizijo in cilje je treba pretvoriti v strategijo (konkretne akcijske korake), ki mora vključevati razvijanje pripravljenosti za tveganje in napake, ki so dovoljene, ter tudi pogum, saj je za doseganje ciljev pogosto treba »zahtevati« opuščanje starih in okostenelih stališč in prepričanj. To ne pomeni, da moramo v zavodu

zavreči vse organizacijske rutine, vseeno pa je treba ugotoviti, katere »hromijo« kakovostno učenje in kako jih nadomestiti z boljšimi. V slovenski šolski praksi so v kontekstu vodenja učenja ravnatelji poudarili: pošteno in transparentno vodenje sodelavcev, krepitev distribucije vodenja prek timov, odlično sodelovanje ravnatelja s pomočnikom, vodenje šole s tremi ministrstvi po vzoru vlade, razlike v organizaciji pouka v majhni in veliki šoli, evidentiranje delovnega časa učiteljev, mrežo strokovnih aktivov, medsebojne hospitacije v vrtcu, hospitacije med vrtcem in šolo, celodnevno hospitacijo ravnatelja v istem razredu, nov pristop k zaključni konferenci, skupna izobraževanja, uvedbo kariernega listovnika, razlike v organizaciji pouka v majhni in veliki šoli, vodenje projektov, financiranih iz evropskih skladov, reakcijo ravnatelja na anonimne pritožbe itd.

Za konec le še to: če želimo, da bodo učna okolja učencev inovativna, potem sta za ravnatelje (in izobraževalce ravnateljev in strokovnih delavcev) zelo pomembni spoznanje in dejstvo, da **učna načela inovativnih učnih okolij ne veljajo le za učence, ampak jih je mogoče in treba preoblikovati tudi za učenje strokovnih delavcev**, na katere imajo ravnatelji tudi največ vpliva.

Viri

Ažman, T. 2019. *Mreže ravnateljev za razvoj ravnateljstva: Poročilo o izvedbi programa v šolskem letu 2018/2019*. Ljubljana: Šola za ravnatelje.

Istance, D. 2015. »Pomembnost vodenja v mednarodnem projektu OECD o inovativnih učnih okoljih.« *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 2015 (1): 3–24.

OECD. 2013a. *Innovative Learning Environment. Educational Research and Innovation*. Paris: OECD Publishing.

OECD. 2013b. *Leadership for 21st Century Learning*. Paris: OECD Publishing.

OECD. 2017. *The OECD Handbook of Innovative Learning Environments*. Paris: OECD Publishing.

Zavašnik Arčnik, M. 2015. Vodenje za učenje. V: Zavašnik Arčnik, M. in J. Erčulj (ur.). 2015. *Izbrana poglavja iz vodenja v vzgoji in izobraževanju*, str. 5–26. Ljubljana: Šola za ravnatelje.

AVTOŠOLA JEŽICA VČERAJ, DANES, JUTRI

Frančiška Al-Mansour, Strokovni izobraževalni center Ljubljana

Leta 1946 je bila za potrebe takratnega ministrstva za lokalni promet na Ježici ustanovljena Auto prometna šola z namenom vzgojiti sposobne poklicne voznike, saj se je začelo razvijati gospodarstvo in s tem tudi promet. Šola je imela v tistem obdobju internat in lastno kuhinjo. Udeleženci so prihajali iz vse Slovenije pa tudi iz drugih delov takratne Jugoslavije. Izobraževanje voznika je potekalo tri mesece in je vključevalo teoretične vsebine in praktični pouk. Ob koncu so morali udeleženci svoje znanje dokazati pred izpitno komisijo. Po letu 1963 je šola postala matična šola za izobraževanje voznikov v Sloveniji. V številnih društvih ZŠAM, DU in šolskih centrih so bili organizirani dislocirani oddelki, tako da je še danes večina voznikov v Sloveniji absolventov te šole. Iz kronike šole je razvidno, da se je od ustanovitve do danes zamenjalo devet ustanoviteljev, šola pa je šestkrat menjala uradno ime. Od leta 1983 deluje v sklopu Srednje šole tehničnih strok in osebnih storitev, ki se danes imenuje Strokovni izobraževalni center Ljubljana (SIC Ljubljana), kot samostojna enota. Drugi dve enoti sta Srednja poklicna in strokovna šola Bežigrad in Medpodjetniški izobraževalni center.

Za kakovostno delo v Avtošoli Ježica skrbi vodja enote, ki ga v skladu z ustanovitvenim aktom imenujem kot direktorica in ravnateljica zavoda, 14 učiteljev vožnje ter drugi zaposleni v okviru enote. Avtošola Ježica skrbi za usposabljanje voznikov vseh kategorij, za temeljne kvalifikacije (TK) za voznike, za viličariste in skladiščnike ter druga dogovorjena usposabljanja (npr.: osvežitev znanja vožnje, namenjeno upokojujencem). Kandidatom za voznike ter diplomantom naše šole in Avtošole Ježica zagotavljamo usvajanje praktičnih znanj, spretnosti in sposobnosti za takojšnjo vključitev v delovne procese pri delodajalcih, delodajalcem pa s tem omogočimo prenos znanj in sodobnih tehnologij v njihove delovne procese. Vloga Avtošole Ježica je izrednega pomena za ozaveščanje udeležencev o prometni varnosti, učenje prometnih pravil in ustreznega ravnanja v prometnih situacijah ter za usposabljanje in pridobivanje in izboljšanje spretnosti za varno ravnanje v prometu. Nasledniki pionirjev na področju avtošolske dejavnosti le nadaljujemo načrtano pot in smo ponosni na pretekle in sedanje uspehe. Tradicija, kakovost in uspešnost so geslo šole, ki že več kot 70 let usposablja in izobražuje voznike motornih vozil vseh kategorij.

Srednjo poklicno in strokovno šolo Bežigrad obiskuje več kot 1000 dijakov. Žal se vsako leto znova spoprijemamo z njihovimi nezgodami v prometu. Velikokrat k temu pripomorejo mladostniška nepremišljenost in objestno ter neodgovorno vedenje v prometu ter nepoznavanje in neupoštevanje prometnih predpisov.

Da bi dijake čim boljše ozavestili o prometni varnosti ter vedenju v prometu, vsako leto organiziramo predavanje, ki ga izvedejo člani Zavoda Vozim (Še vedno vozim, vendar

ne hodim), pred dvema letoma pa smo se vključili tudi v projekt Zavoda RS za šolstvo Varna mobilnost – Dijak dijaku za varno mobilnost. Dijake pa želimo ozaveščati tudi na druge načine, zato zanje v okviru interesnih dejavnosti in s podporo učiteljev vožnje iz Avtošole Ježica organiziramo predavanja iz poznavanja prometnih predpisov ter vsebine, ki se nanašajo na varnost v prometu. Predavanja so namenjena vsem dijakom drugih letnikov, v njihovem okviru pa se seznanijo z osnovami prometne varnosti pred opravljanjem voziškega izpita ali pa, če ga že imajo, svoje znanje osvežijo. Dijaki tako iz prve roke pridobijo informacije o pomenu prometne varnosti za vse udeležence v prometu, vzrokih za nastanek prometnih nesreč in njihovih možnih hudih posledicah. S prometno vzgojo želimo vplivati na njihova stališča in odnos do prometne varnosti.

The background features a large, light blue diamond shape pointing to the right, set against a white background. A purple triangle is partially visible on the left side, pointing towards the center. The text is positioned to the right of the diamond's center.

TRETJINA UČENCEV POJE IN MI Z NJIMI

Nives Cek, ravnateljica OŠ Komen

Zgodba ima skoraj pravljичni začetek. Od nekdanj sem oboževala umetnost in vse lepo. Dobra glasba različnih zvrsti mi je (in mi še) pogosto zvalila solze v oči. V vlogi pomočnice ravnateljice na drugi osnovni šoli sem se vedno javila za spremljevalko pevskega zbora na različnih prireditvah in pevskih tekmovanjih. Ko sem pred dobrimi dvanajstimi leti zadnjič čestitala nekdanji sodelavki za odličen nastop pevskega zbora, mi je skromno odgovorila: »Ja, saj naši lepo pojejo, toda tam, kamor odhajaš, imajo še boljše zборе. Boš videla.« Ni se zmotila. Že sam sprejem glasbene pedagoginje (kasneje sem izvedela, da sodelavka sploh nima formalne izobrazbe, saj ima dokončano pedagoško fakulteto smer razredni pouk) je bil nekaj posebnega in v nekaj dneh sem vedela, da imam v novi sodelavki strokovno, delu predano, otrokom naklonjeno delavko, ki je prav kmalu postala tudi moja prijateljica.

Ob snovanju letnega delovnega načrta za šolsko leto 2007/2008 je zborovodkinja predstavila svojo idejo o priglasitvi pevskega zbora na pevsko tekmovanje »Il Garda in coro« v Malcesinah v Italiji. Seveda sem idejo takoj podprla in zapisali smo jo v dokument, čeprav se mi ni niti sanjalo, kako bomo finančno in organizacijsko izpeljali projekt. A smo ga, ona z intenzivnimi vajami ob sredah pozno popoldne in na pevskem vikendu v Seči ter z logistiko v zvezi z namestitvijo mladih pevcev, jaz z zbiranjem donacij in organizacijo prevoza in spremljevalcev. Zbor sem na tekmovanju spremljala in se ob delu resnično naučila kulturnih dobrin, ki jih je ponudil mednarodni pevski festival. Nadaljevalo se je enako intenzivno, z velikim številom vpisanih učencev v pevske zборе na osrednji in podružnični šoli. Niti zahtevne vaje, niti pozne popoldanske ure vaj, niti nastopi ob praznikih in nedeljah niso razredčili pevskih zborov.

Sodelavko sem vedno v celoti podpirala. V minulih letih je šola izdala tri zgoščenke s posnetki naših pevskih zborov, učenci so se udeležili vseh mogočih tekmovanj v Sloveniji, s katerih se praviloma vračajo z najvišjimi priznanji. Ko smo kot eni prvih v državi začeli organizacijo bienalnih dobrodelnih koncertov, katerih izkupiček je namenjen šolskemu skladu, ki po eni strani blaži socialne stiske učencev, po drugi pa omogoča izvajanje dejavnosti, ki spodbujajo nadarjenost in razvijajo specifične interese, se je otoškemu in mladinskemu pevskemu zboru pridružil tudi priložnostno organiziran pevski zbor delavcev naše šole. Letos se bodo vsem pevskim zborom, ki vključujejo dobro tretjino učencev, in številnemu pevskemu zboru delavcev šole na osmem dobrodelnem koncertu Tu sem doma pridružili sami Čuki. Komaj čakamo. Pevski zbori delujejo izredno kakovostno in vzdržujejo visoko glasbeno raven, kar ni ostalo skrito organizatorjem prireditve Potujoča muzika, ki je na prvi koncert v Cankarjevem domu leta 2011 med 12 najboljših slovenskih zborov uvrstila tudi mladinski pevski zbor naše šole. Poudariti velja, da v občini skoraj ni prireditve, na kateri ne bi nastopili naši pevci, zborovodkinja pa jih z veseljem popelje tudi na

odmevno prireditve Zborovski bum, ki poteka v Mariboru v organizaciji Zavoda RS za šolstvo. Ko zadoni pesem iz več tisoč otroških grl, je vzdušje zares veličastno. Združenim pevskim zborom dirigira tudi nekaj osnovnošolskih zborovodij.

Himno šole so mladi pevci že pred več leti posneli v studiu radia Koper in jo zdaj zapojejo na vsaki šolski prireditvi, tisti, ki jih zanima, kako zveni, pa ji lahko prisluhnejo tudi na spletni strani šole. Med izjemne dosežke šolskih pevskih zborov prištevamo naziv kulturna šola, ki ga s ponosom nosimo že od leta 2009, predvsem po zaslugi pevskega udejstvovanja in uspehov pevskih zborov, krona teh uspehov pa je priznanje odličnosti 2010 za pevsko dejavnost, ki ga JSKD v okviru akcije Kulturna šola podeli izbrani šoli. Pevske vaje so dokaj naporne, četudi se na njih učenci zabavajo. Zaključni koncerti z obvezno torto pa so ob zavzeti in topli zborovodkinji za učence dragoceno darilo za letošnji trud.

Ob tej priložnosti je prav posebno ganljiva zgodba trenutek, ko se od izjemne učiteljice poslovijo devetošolci: obvezno s šopkom, dolgo zahvalo in pesmijo, ki marsikomu prikliče solze v oči.

In kakšna je pri tem vloga ravnateljice? Če odmislim sobotne večere, ko učenci pridno vadijo v Seči in jih obvezno obiščem, kar zborovodkinji in pevcem veliko pomeni, če odmislim pomoč pri organizaciji vseh gostovanj v tujini, ki jih v teh letih ni bilo malo (Lipa nad Vrbo, Salzburg, avstrijska Koroška, Brno, Bratislava, Praga, Malcesine, Nabrežina), če odmislim logistiko pri organizaciji dobrodelnih koncertov, nastopov, gostovanj, je moja vloga omejena na moralno podporo, ki jo dajem učiteljici, in javno priznanje učencem.

Verjamem, da bo tudi po mojem odhodu s šole ta ustanova še vedno hiša veselja in zibelka odličnih pevcev, ki po osnovni šoli nadaljujejo pevsko dejavnost v zborih v občini. Zato pa: »Blagor hiši, kjer se petje sliši.«

PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI POVEZOVANJA OSNOVNIH ŠOL IN VRTCA

Tea Dolinar, Kranjski vrtci

V Mestni občini Kranj poleg samostojnega zavoda Kranjski vrtci s približno 1700 otroki deluje tudi več osnovnih šol. Sodelovanje med petimi osnovnimi šolami in Kranjskimi vrtci je bilo v šolskem letu 2017/2018 zelo intenzivno, z namenom, da strokovni delavci spoznajo načine dela v vrtcu in šoli, si izmenjajo primere dobrih praks in da v sodelovanju in strokovnih razpravah ustvarimo dobre razmere za prenos informacij med različnimi zavodi. Pobudo za sodelovanje osnovnih šol in vrtca je dal aktiv ravnatelj osnovnih šol v Mestni občini Kranj. Ugotavljali smo, da je sodelovanje med vrtcem in šolo od uvedbe devetletke manj intenzivno, da je odvisno od posameznih strokovnih delavk v šoli in vrtcu ter da slabo poznamo delo drug drugega. Prehodu smo želeli nameniti več pozornosti, vzpostaviti priložnost za osredotočeno profesionalno refleksijo in predvsem načrtovati spremembe.

Maja 2017 je ravnateljica Kranjskih vrtcev pobudo aktiva ravnateljev predstavila svetovalnim delavkam osnovnih šol v Mestni občini Kranj in svetovalnim delavkam Kranjskih vrtcev. Zamisel je bila, da bi v novem šolskem letu izpeljali medsebojne hospitacije vzgojiteljic, ki učijo otroke drugega starostnega obdobja, in učiteljic, ki učijo prve ali druge razrede osnovnih šol v Kranju. Vsaki medsebojni hospitaciji bi sledil strokovni pogovor.

Junija 2017 so svetovalne delavke v osnovnih šolah predstavile idejo učiteljicam, prav tako pa smo v tem času z idejo o medsebojnem sodelovanju seznanili tudi vzgojiteljice v Kranjskih vrtcih. Do začetka šolskega leta 2017/2018 se je za sodelovanje poleg Kranjskih vrtcev odločilo pet osnovnih šol: OŠ Jakoba Aljaža Kranj, OŠ Matije Čopa Kranj, OŠ Staneta Žagarja Kranj, OŠ Stražišče in OŠ Predoslje. Oblikovanih je bilo sedem delovnih skupin z 49 strokovnimi delavci. V povprečju je vsako skupino sestavljalo sedem strokovnih delavcev – svetovalna delavka šole ali pomočnik ravnatelja, svetovalna delavka vrtca, dve ali tri vzgojiteljice in dve ali tri učiteljice. Septembra 2017 so svetovalne delavke Kranjskih vrtcev organizirale v vseh osnovnih šolah prva skupna srečanja delovnih skupin in sodelujočim podrobno predstavile cilje sodelovanja. Na teh srečanjih so člani skupin glede na interes in problematiko skupno oblikovali protokole, ki so jim bili v pomoč pri opazovanju in strokovnem pogovoru. Vsaka delovna skupina je imela svoj protokol. Medsebojne hospitacije so potekale po vnaprej dogovorjenem urniku od oktobra 2017 do aprila 2018. Pretok informacij je bil tekoč, po elektronski pošti. Po vsaki izmed 27 hospitacij sta sledili približno enourna refleksija in analiza poteka dela v oddelku. Pogoj za dobro delovanje skupin je bil ustvariti visoko stopnjo medsebojnega zaupanja, enakovrednosti in spoštovanja. Pogovori so bili vodeni po protokolu. V strokovni razpravi so vedno sodelovali vsi udeleženci hospitacije. Članice tima so bile vzgojiteljice, učiteljice, svetovalne delavke in pomočnice ravnateljice. Aktivnosti po hospitaciji so zapisali v zapisnikih.

Po končanih hospitacijah so vsi udeleženci izpolnili anketni vprašalnik, v katerem so nanizali prednosti, nevarnosti in slabosti tovrstnega sodelovanja ter podali predloge za nadaljnje sodelovanje. Sodelovanje smo končali aprila 2018 s strokovno razpravo vseh sodelujočih strokovnih delavcev in ravnateljev. Povabilu na strokovno razpravo so se odzvali tudi predstavniki Zavoda RS za šolstvo in predstavniki Ministrstva za šolstvo in šport RS. Na tem srečanju smo pripravili analizo medsebojnega sodelovanja in se dogovorili za delo v prihodnosti.

Evalvacija je pokazala pomembne koristi za udeležence hospitacij in tudi nekatere pomanjkljivosti:

- Udeleženci so spoznali razlike in podobnosti vzgojno-izobraževalnega procesa v šoli in vrtcu. Zaznali so velike razlike pri vlogi vzgojiteljic in učiteljic, ki v osnovi izhajajo iz nalog, ki jih določata kurikul za vrtce v vrtcu in učni načrti v osnovni šoli.
- V procesu hospitacij so vzpostavili spoštljiv odnos do dela tako vzgojiteljic kot učiteljic. Ugotovili so, kako pomembno je dobro sodelovanje med vrtcem in osnovno šolo ter tudi sodelovanje vseh strokovnih delavk/delavcev v oddelku oz. razredu. Pri tem so se med udeleženci vzpostavile tudi vezi za nadaljnje formalno ali neformalno sodelovanje.
- Z izmenjavo izkušenj so pridobili znanje, okrepili medsebojne odnose in povečali samozavest za delo v timu.
- Največ težav se je pojavljalo pri terminskem načrtovanju hospitacij in strokovnih razprav. Optimalen čas izvedbe je namreč v dopoldanskem času, kar pa je pomenilo veliko dogovarjanja in usklajevanja zaradi odsotnosti vzgojiteljic in učiteljic iz oddelka oz. razreda.
- Vzgojiteljice in učiteljice, ki so sodelovale pri hospitacijah, so bile v času nastopa bistveno bolj obremenjene in v stresu.

Skupni predlog udeleženk in vodstev sodelujočih šol in vrtca je bil, da naj se projekt nadaljuje, saj udeleženci tako pridobijo veliko dodatnega znanja in izkušenj. Pri načrtovanju sprememb pri organizaciji in vsebini moramo sodelovati vsi. Za nadaljevanje tako obsežnega projekta potrebujemo strokovnega sodelavca – koordinatorja, za katerega želimo, da ga zaradi obremenjenosti svetovalnih delavcev v šolah in vrtcih zagotovi Zavod RS za šolstvo.

Priloga: Primer protokola ene izmed delovnih skupin

Sodelujoči:

Opazovalec/-ka: _____ datum: _____

Razred/skupina v vrtcu: _____

Tema/dejavnost: _____

OPOMNIK ZA SPREMLJANJE DEJAVNOSTI

Elementi spremljave	Komentar
Drža telesa pri grafomotoričnih dejavnostih	
Drža pisala pri grafomotoričnih dejavnostih	
Otroci/učenci razumejo in upoštevajo navodila vzgojiteljice/učiteljice	
Vzdušje v skupini/razredu	
Vztrajnost otrok/učencev pri ponujenih dejavnostih	
Dejavnost je bila za otroke/učence primerna, prezahtevna, prelahka	

Kaj sem pri hospitaciji pridobil/-a, se naučil/-a?

Evalvacijski sestanek (kraj in datum): _____

Opazovalka: _____

Podpis:

DRUŠTVO KOT DODANA VREDNOST K PROMOCIJI IN USTVARJANJU UGLEDA ŠOLE

Aleksander Jeršič, Osnovna šola Draga Kobala, Maribor

Osnovna šola Draga Kobala Maribor je v šolskem letu 2018/2019 praznovala 60 let obstoja. V tem času je doživela številne spremembe in novosti. Nekdaj je imela tri podružnice in tudi več kot 1000 učencev. V zadnjih letih se je število učencev ustalilo nekje okrog številke 500. Šola ima podružnico v Brezju, ki je leta 2016 praznovala 200 let delovanja. Obe šoli skupaj tvorita homogeno celoto, ki tvorno sodeluje z lokalno skupnostjo. Delovanje šole zagotavlja blizu 80 zaposlenih.

Obletnica valetе je dogodek, na katerem se po več letih zberejo sošolci in obujajo spomine na šolske dni. Na naši šoli smo ves čas spodbujali, da so se okrogle obletnice začenjale v šoli. Na teh srečanjih smo nekdanjim učencem predstavili trenutne aktivnosti in delovanje šole. Ugotovili smo, da imajo mnogi nekdanji učenci tudi po 30, 40 in 50 letih še vedno močna pozitivna čustva do šole. Šolski dnevi so pustili velik pečat v njihovem življenju, četudi jih večina svoje osnovne šole ni nikoli več obiskala.

Vprašali smo se, kako bi lahko povezali vse, ki so bili kakor koli povezani s šolo, in ustanovili Društvo ljubiteljev Osnovne šole Draga Kobala Maribor s podružnico Brezje ali kratko Društvo kobalovci.

Namen in cilji so bili:

- dvigniti prepoznavnost Osnovne šole Draga Kobala Maribor s podružnico Brezje
- pomagati pri razvoju Osnovne šole Draga Kobala Maribor s podružnico Brezje
- druženje nekdanjih in sedanjih zaposlenih
- druženje nekdanjih in sedanjih učencev
- prizadevanje članov društva za strokovno izpopolnjevanje
- sodelovanje s tujimi strokovnjaki s področja delovanja društev
- sodelovanje z institucijami in organizacijami, ki se strokovno ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem
- vplivati na oblikovanje predpisov na področju družbene odgovornosti
- širiti znanje s področja urejanja, promoviranja in populariziranja družbene odgovornosti s sredstvi javnega obveščanja, strokovno literaturo, predavanji, posveti, tečaji, seminarji in ekskurzijami

Društvo dosega namen, s tem da izvaja humanitarno dejavnost, organizira kulturno-umetniške prireditve, razstave in gostovanja s področja športa, plesa in glasbe, izvaja založniško dejavnost s področja družbene odgovornosti (društveni letaki, brošure), sodeluje pri oblikovanju predpisov na področju družbene odgovornosti, organizira predavanja, ekskurzije, seminarje in posvete za člane društva, se povezuje s sorodnimi društvi in organizacijami, pobira prostovoljne prispevke, organizira nepridobitne dogodke, na vseh področjih sodeluje z OŠ DK s podružnico Brezje, organizira športne

in rekreativne prireditve ter kulturne dejavnosti, družbeno koristne dejavnosti, pomembne za lokalno okolje, pomaga pri organizaciji in izvedbi šolskega bazarja ter pri drugih šolskih prireditvah.

V ustanovni odbor smo povabili nekdanje učence, ki so aktualni starši, aktualni učitelji, nekdanji starši pa tudi nekatere druge, šoli naklonjene posameznike, strokovnjake z različnih področij. S pomočjo zadnjih je postopek registracije društva potekal nekoliko lažje in hitreje. Trajalo je skoraj leto dni od ustanovnega sestanka do registracije in prvega občnega zbora. Začetne izkušnje pri pridobivanju članstva so bile večinoma pozitivne, srečali pa smo se tudi z nekaterimi začudenimi pogledi in v manjši meri z odklonilnimi stališči. Zavedamo se, da nimajo vsi nekdanji učenci prijetnih spominov na šolo, vendar je teh malo. Večina se šole spominja po lepih stvareh in ji je z veseljem pripravljena pomagati. Vsak novi član dobi šolsko mapo, bilten ob 60-letnici šole in natisnjen pozdravni nagovor s šolsko himno. Upravni odbor se sestaja po potrebi in skrbi za delovanje društva. Sodelovanje z vodstvom šole je redno in zgledno. Ravnatelj sem bil idejni vodja, ves čas sem spodbujal proces nastanka društva, iskal in navduševal ustanovne člane, spremljal proces in bil v oporo vsem udeleženi.

RES SE UČIJO!

Ana Nuša Kern, Osnovna šola Preserje pri Domžalah

»Res se učijo,« je vzkliknil ravnatelj, ki si je pri nas kot gost ogledal učno uro medgeneracijskega sodelovanja. Učenje dveh oddelkov učencev v eni učilnici je tu in tam videti res kaotično, in če jim ne zaupamo, da bodo svoje naloge opravili, smo lahko v stiski. Pri tako številnem oddelku posameznih učencev ni mogoče spremljati/nadzorovati, lahko jih predvsem opazujemo in smo jim na voljo kot mentorji. Cilja za takšno obliko dela sta prenos znanja med različno starimi učenci (po vertikali) in njihovo povezovanje. Medgeneracijsko sodelovanje poteka na več ravneh med predmetno stopnjo učencev različnih starosti, med učenci razredne stopnje različnih starosti ter med predmetno in razredno stopnjo.

Učenci se na učno uro pripravijo sami. Petošolci in devetošolci so si v uri, ki smo jo opazovali, skupaj postavili cilje, kaj konkretno bi se radi naučili o Sloveniji. Devetošolci so Slovenijo že poznali in so spodbudili še petošolce, da so povedali, kaj bi radi izvedeli. Petošolci so nato obiskali devetošolce v učilnici geografije. Učenje je potekalo v skupinah in vsaka je pripravila gradivo ali delovne liste. Vsak učenec je imel določeno vlogo in nalogo (razlaga, prikazi, raziskovanje). Starejši učenci so mlajše usmerjali pri iskanju pripomočkov, ki so jih potrebovali pri učenju (npr. atlas, zemljevidi).

Pomembno je, kakšen bo rezultat takega načina dela pri učencih in njihovem znanju. Prednosti takega učenja je veliko. Devetošolci ugotavljajo, koliko so že pozabili, in ob tem, ko se učijo ob mlajših, snov obnovijo in nadgradijo. Nekateri so presenečeni, koliko učenci petega razreda znajo. Tisti, ki do tedaj niso videli velikega smisla v učenju, prepoznajo vrednost naučenega ob interakciji z mlajšimi, saj nočejo zaostajati za njimi. Petošolci občudujejo znanje devetošolcev in zelo resno vzamejo dodeljene naloge, saj hočejo biti uspešni. Učenci s takim učenjem prepoznajo svoja močna področja. Kar je poleg učenja in posledično znanja najbolj vredno, pa je povezovanje med različnima generacijama. Starejši ne izkoriščajo svoje »starosti« zato, da bi bili do mlajših pokroviteljski ali da bi od njih pričakovali, da opravijo vse delo. Devetošolcem je bilo prijetno delati z didaktičnim gradivom, ki so ga že prerasli, in so bili zato pristni pomočniki mlajšim pri učenju. Opažamo resnost in zagnanost pri delu enih in drugih. Za vse pa je tak pouk zanimiv, saj je drugačen, bolj pester in predvsem bolj življenjski.

Lažje je organizirati medgeneracijsko sodelovanje med učenci na razredni stopnji, saj na tej ravni lažje prilagajamo urnik ter povezujemo vsebine in strategije. Največja ovira medgeneracijskega sodelovanja na predmetni stopnji je urnik. Učitelja, ki želita sodelovati in sta že uskladila teme iz učnega načrta, morata sama uskladiti še urnike. Medgeneracijsko pripravimo tudi dneve dejavnosti; sedmošolci za drugošolce pripravijo naravoslovni dan Mlaka. Ta dan so sedmošolci učitelji z vsemi nalogami, ki spadajo k učiteljskemu poklicu. Pogosto učenci po takem dnevu rečejo, kako naporen je poklic učitelja, ali celo: »Zdaj vem, da nikoli ne bom učitelj!«

Za takšen način učenja je pomembna ravnateljeva naravnost, saj on spodbuja nove načine dela in ustvarja okolje, v katerem se lahko raziskuje in eksperimentira. Njegova naloga je, da spodbuja dobre odnose v kolektivu in povezanost strokovnih delavcev, da je takšno sodelovanje sploh mogoče. Ni prostora za dokazovanje mojega ali tvojega prav. Povezanost kolektiva se odseva v povezanosti učencev. Ravnatelj zaupa učiteljem, da bodo vsak trenutek imeli pred očmi korist učencev. Učitelji pa delijo prepričanje o tem, kaj je za učence najboljše.

RADIO MAČEK IN LUTKA VRANČEK

Ana Nuša Kern, Osnovna šola Preserje pri Domžalah

Na šoli je, v skladu z načeli teorije izbire, za nas izjemno pomembno, kakšni so naši odnosi. H komunikaciji, ki povezuje in omogoča sodelovanje na vseh odnosnih ravneh v šoli, smo se zavezali že pred 11 leti. Pozorni smo na to, kako se sporazumevamo z učenci, in spreminjamo svoja prepričanja, ki so ovira pri dobri komunikaciji. Opaziti želimo vsako dejanje, ne preslišati komentarjev, se odzvati na neprimerno verbalno ali neverbalno komunikacijo med učenci ter med učitelji in učenci. Ustvarjati želimo okolje brez strahu, v katerem se učenci in odrasli počutijo varne in si upajo izraziti mnenje. Za vse nas je pomembno, da jemljemo napake kot priložnost za učenje.

V prvi triadi ustvarjamo okoliščine, v katerih se učenci učijo povedati drug drugemu o svojih stiskah ali lepih doživetjih. Ena od oblik takega učenja je Radio Maček. Učiteljica je na podlagi opazovanja odraslih, ki se zjutraj sestanejo ob kavi, poklepetajo in se nasmejejo, ter učencev, ki so tudi imeli to potrebo, pa je niso mogli zadovoljiti, ustanovila Radio Maček. Ta oddaja poteka vsako jutro vse leto že od začetka pouka v septembru. Učenci sedejo v krog, nato ima vsak možnost prijeti »mikrofon« in povedati novico ali dve. Učenci sami izberejo, o čem bodo govorili. Večinoma so to stvari, ki so se jim zgodile prejšnji dan, navadno prijetne, lahko pa tudi boleče. Nekdo opiše obisk trgovine, drugi sprehod v gozdu, tretji sestavljanje lego kock. Skupina in učiteljica si izmenjajo svoj svet kvalitativno, drug pri drugem spoznavajo, kaj je zanje pomembno in kakšni dogodki ali besede jih bolijo. Nemalokrat se zgodi, da učiteljica tako izve za njihove konflikte, ki jih potem lažje skupaj z njimi rešuje. Iščejo in učijo se novih poti komunikacije. Vživljanje v drugega in njihova lastna izkušnja sta najboljša učitelja povezovanja in razumevanja. Urijo večščino poslušanja, saj medtem ko eden govori, drugi zbrano poslušajo, saj jih v resnici zanima, kaj je doživel njihov sošolec ali sošolka. Naučijo se pravil poročanja. Kratko, jedrnato in razločno poročanje je pomembno predvsem takrat, ko na vrsto čaka veliko novinarjev. Ustvarijo prostor, v katerem se ne obsoja in ne vrednoti. Učijo se zavedanja, da je za vsakogar pomembno kaj drugega. Radio Maček tako nadomesti sproščujoč klepet ob kavi, ki ga vsako jutro gojijo njihovi učitelji ob okrogli mizi. Sproščeno nadaljujejo pouk in ni več potrebe po tem, da bi še posebej cukali za rokav učiteljico, da ji sporočijo pomembne stvari. Nekateri učenci se sprva ne želijo izpostaviti. Celo v majhni skupini, kot je oddelek, se ne počutijo varno. Sčasoma pridobijo pogum in so deležni posebnega aplavza, ko se priključijo »novinarjem« Radia Maček.

Druga oblika učenja povezovanja in sporočanja tako lepih kot manj lepih reči je lutka Vranček. Učenci imajo svojo razredno maskoto, ki nastopi, kadar je treba kakšno stvar razložiti z distance, izvedeti informacije ali preprosto pustiti tok misli učencev, da povedo bodisi svoje ideje ali stiske. Vranček pove zgodbo, ki se navezuje na neprijeten dogodek prejšnjega dne. Iz zgodbe ni mogoče prepoznati, da se nanaša na katerega od

učencev. Učenci se ob tem pogovarjajo z Vrančkom. Predlagajo mu rešitve za njegovo težavo in ob tem najdejo rešitev zase. Spoznavajo svoja prepričanja in prepričanja drugih ter ugotovijo, kakšna vedenja bi uporabil Vranček, da bi se zgodba izšla v dobro vseh.

Primer: Mama je sporočila, da sinu sošolci govorijo, da ima veliko glavo. Vranček je naslednji dan v zgodbi potožil, kako je žalosten in se slabo počuti, ker ga drugi vrančki zmerjajo, da ima prevelik kljun. Oglasila se je deklica, za katero učiteljica sploh ni vedela, da je v stiski, in potožila, da ji sošolci rečejo baba škrbasta. Izrazila je razumevanje z Vrančkom in potožila, da je ob takem govorjenju tudi sama žalostna. Vranček jo je najprej vprašal, ali je to res. Naj pokaže zobe. Ugotovita, da je res brez vseh zgornjih zob, da ji bodo zrasli in da naj se sošolcem zahvali, ker so opazili, da je brezzoba. Ko je Vranček preveril, kako je z drugimi učenci v razredu in z njihovimi brezzobimi usti, je ugotovil, da vsem manjka kakšen zob, saj so v tem obdobju, ko dobivajo nove, stalne zobe. Brez obsojanja in vrednotenja so učenci dobili potrebne informacije o tem, kako se počuti nekdo, ki ga drugi šikanirajo in kritizirajo, še zlasti na področju, ki ga ne morejo spremeniti. Kasneje se je oglasil tudi deček z veliko glavo in še nekaj drugih otrok s podobnimi stiskami. Nekaterih stvari v življenju ni mogoče spremeniti in jih je treba sprejeti. Sprejeti sebe, svoj videz in se znati spopasti z informacijami iz zunanjega sveta, ki nam na tako ali drugače sporočajo, da nismo v redu. Učenci so se naučili, da odgovorijo s »Hvala, ker si opazil.« in s tem vzamejo nabož sporočilo in pošiljatelju. Vsa kritiziranja tako izzvenijo.

SENZORNA SOBA

Marina Kmet, Osnovna šola narodnega heroja Rajka Hrastnik

Na matični šoli imamo poleg rednih tudi tri kombinirane oddelke nižjega izobrazbenega standarda (NIS) in dva oddelka posebnega programa vzgoje in izobraževanja (PPVI). Otroci s posebnimi potrebami so na naši šoli nekaj običajnega in vsakdanjega, vendar pa tudi v rednih oddelkih izstopamo od slovenskega povprečja po številu vključenih učencev z izdanimi odločbami. Na šoli imamo enkratno možnost izvajanja inkluzije, saj se učenci, ki se šolajo v oddelkih s prilagojenim programom, vključujejo in sodelujejo pri dejavnostih, ki jih organiziramo za učence v rednih oddelkih. Tako na primer učenci NIS in PPVI predstavijo kulturni program ob novem letu učencem iz rednih oddelkov. Čudovito je opazovati, kako se iz zadržanih otrok, ki so vedno nekje v ozadju, razvijejo sproščeni in samozavestni otroci, ki si upajo stopiti pred množico ljudi in z nasmeškom deklamirati pesmico. Učenci iz različnih programov se srečujejo na hodnikih, med kosilom, organiziramo skupne ekskurzije, dneve dejavnosti, interesne dejavnosti. Učenci prostovoljci iz višjih razredov pomagajo učencem NIS in PPVI pri pisanju domačih nalog in se z njimi igrajo in družijo.

Vsi učenci s posebnimi potrebami potrebujejo občasen odmik od skupine in prostor za umiritev, zato sem ob razpisu za pridobitev sponzorstva in donacij, ki ga je razpisala Steklarna Hrastnik, dobila idejo, da bi na razpis prijavi ureditev senzorne sobe. Senzorna soba je posebno opremljena in omogoča sproščeno in čutno zaznavanje v prijetnem in udobnem okolju. Namenjena je pomiritvi ali stimulaciji uporabnikov.

Učiteljice, ki poučujejo v oddelkih NIS in PPVI, sem prosila, naj pripravijo predloge, kaj bi želele imeti v senzorni sobi. Moj predlog so dobro sprejele in se resnično intenzivno vključile v pripravo izrisa senzorne sobe. Zbrale so ustrezne predračune in ponudbe, tako da smo imeli ob pozitivno odobreni vlogi vse vnaprej pripravljeno za nakup opreme. Hišnik je prostor primerno uredil, pobelil, učiteljice so z učenci pobarvale vrata, dodali smo opremo in nastala je lepa in funkcionalna senzorna soba. Sponzorska sredstva smo uporabili za nakup pripomočkov, ki omogočajo zvočne, vidne, tipne in slušne dražljaje. Čutna stimulacija pri učencih zmanjšuje napetost, olajša izražanje čustev, dviguje motivacijo, izboljša koncentracijo in komunikacijo, spodbuja pa tudi raziskovanje. Vsak december učenci v oddelkih NIS in PPVI pripravijo kulturni program za starše in prireditve smo izkoristili za odprtje nove pridobitve.

Senzorna soba je v prvi vrsti namenjena učencem nižjega izobrazbenega standarda in posebnega programa vzgoje in izobraževanja, uporabljajo pa jo tudi drugi učenci s posebnimi potrebami, ki so vključeni v redne oddelke. To je manjši prostor, zato je v senzorni sobi hkrati lahko največ pet učencev.

Izjave učencev in staršev o senzorni sobi:

Učenci: »Senzorna soba je prostor, kjer se spočijemo. V tej sobi so igrače, lepa svetloba. Rada se uležem na blazine in gledam te lučke, ki se premikajo okoli mene. Zanimive so tudi kroglice, ki so različne barve. Tudi slike na steni so kot žive. Najbolj mi je všeč, ko se te ribice v sliki premikajo.« (Kaja) »V senzorni sobi se počutim sproščeno. Všeč mi je gugalni stol in bazen z žogicami. Rada imam tudi mehke blazine. Všeč mi je vodni stolp in rožice na steni.« (Mateja) »V senzorni sobi mi je všeč gugalnik, na njem se rad sproščam in včasih zaspim. Rad gledam vodni stolp. Všeč mi je glasba na radiu. Rad gledam simulator dežja.« (Dominik) »V senzorni sobi je zelo lepo. V njej se lahko sprostiš. Všeč mi je, da v njej igra glasba. Meni je zelo všeč bazen s kroglicami. Rada se gugam na gugalniku. Rada sem v senzorni sobi.« (Julija)

Starši: »Vsak dan, ko vidiš otroka, kako pride domov iz šole z iskricami v očeh, nato pa pride sobota in je žalosten, ker ne more v šolo, takrat veš, da je ta šola posebna šola. To ni samo šola, ampak je nekaj več. Mojemu otroku učenje in aktivnosti prilagodijo na njemu razumljiv in prijazen način. Učitelji so vedno na razpolago in vedno najdejo prave besede in pravo pot do uspeha. Tako je nastalo eno čudovito sodelovanje med otrokom, učiteljem in ne nazadnje tudi nami starši, ki smo ponosni, da je naš otrok v šoli tako zadovoljen in hkrati tudi vesel svojih uspehov. To je samo še ena potrditev, da smo se z vpisom v ta program odločili pravilno in ni nam žal.« (mamica otroka, vključenega v oddelek s prilagojenim programom)

ZABAVNO UČENJE OB NEFORMALNEM DRUŽENJU ZAPOSLENIH

Petra Korošec, Osnovna šola Vencija Perka, Domžale

Učitelji so vedno bolj obremenjeni z zadevami, ki niso neposredno povezane s poučevanjem in njihovo stroko. Vedno več je pisarniškega dela, zelo pomembno je znanje pravno-upravnih predpisov, zato pogosto veliko časa porabijo za delo, ki ga ne opravljajo radi. Vedno manj časa je za neposredne spontane in neformalne stike z učenci pa tudi s kolegi. Klepet ob kavi po pouku ne pride več v poštev, saj imajo učitelji zadolžitve v vseh mogočih področjih (dežurstva, spremstva, dopolnjevanje v podaljšanem bivanju, urejanje administracije v e-Asistentu ali Lopopolisu, delo v okviru tretjega stebra itd.). Zame kot ravnateljico je bil velik izziv najti način, kako v kolektiv »vrniti« dobro voljo, smeh in ob tem spontano širjenje znanja in strokovnosti. Pri iskanju rešitev sem izhajala iz preteklih dobrih izkušenj. Pred nekaj leti nam je razredna učiteljica, ki se je samoiniciativno izobraževala na področju pilatesa in

i gonga, oboje predstavila. Povabila sem jo, da izpelje delavnico za zaposlene, in z veseljem se je odzvala. (Takrat še nismo beležili učiteljevega delovnega časa in to je bila dobra volja vsakega posameznika, ali se je želel dodatno izpopolnjevati oziroma poskrbeti za svoje zdravje in dobro počutje. Danes delo učitelja izvajalca lahko ravnatelj vrednoti v steber učiteljevega dela.)

V zadnjih letih se je udeležba učiteljev v neformalnih dejavnostih močno povečala s tem, da smo jih povabili k izvajanju tistih dejavnosti za sodelavce, v katerih se odlikujejo in jih negujejo v svojem prostem času. Spoznali smo, da učitelji z veseljem širijo svoje znanje in so pripravljene sodelavce »volontersko« učiti. Zdaj potekajo v tem okviru odbojka za učitelje, bralna značka za zaposlene, tečaj ročnih spretnosti, čaj ob petih in šivalnica. Pri bralni znački za zaposlene si vsako leto zadamo drugačne cilje; včasih beremo in se pogovarjamo o strokovni literaturi, včasih pa izmenjujemo mnenja o leposlovnih delih. Pri ročnih spretnostih smo se srečali z osnovami in nadaljevanji kvačkanja in polstenja, letos pa so na vrsti osnove šivanja. Čaj ob petih je interesen, učitelji pa se lahko udeležijo tudi brezplačnega tečaja angleščine. Novo znanje lahko uporabijo za osebne potrebe in v službene namene (npr. šivanje scene in kostumov za gledališke in lutkovne nastope).

Z omenjenimi delavnicami sta se med zaposlenimi vzpostavila prijeten odnos in komunikacija, ki je močno povezala kolektiv. Potekajo po naprej zastavljenih urnikih, ki jih uskladimo glede na udeležence in njihov prosti čas. Kot ravnateljica se z veseljem udeležujem marsikatere delavnice in tako pridobim veliko neformalnih informacij o tem, kaj si zaposleni želijo, kaj potrebujejo in kako lahko izboljšamo kakovost dela in dobro počutje v kolektivu.

VEČ JEZIKOV ZNAŠ, VEČ VELJAŠ

Erna Meglič, Osnovna šola Križe

Na naši osnovni šoli učitelji pri učencih predano spodbujajo učenje tujega jezika. Namen in cilj je omogočiti jim pridobivanje znanja tujih jezikov in s tem večjo možnost vpisa v srednje šole in pozneje zaposlitve. V tem šolskem letu se jih na naši šoli, ki jo obiskuje 373 učencev, uči nemščino 87 kot obvezni izbirni predmet in 121 kot neobvezni izbirni predmet. Angleščino se kot neobvezni izbirni predmet učijo vsi učenci prvega razreda (33), francoščino pa 27 učencev kot neobvezni izbirni predmet. Kar 71 odstotkov se jih poleg angleščine uči še drugi tuji jezik.

Znanje tujih jezikov spodbujamo na več načinov. Na šoli imamo že več let interesno dejavnost angleščina za učence od prvega do tretjega razreda, interesno dejavnost francoščina za učence od šestega do devetega razreda in nemščino za učence od četrtega do devetega razreda. Dejavnosti smo razvijali z različnimi projekti, med katerimi je izrednega pomena Erasmus+, v okviru katerega smo izpeljali mobilnost učencev in učiteljev z različnimi evropskimi državami. Povezani smo z ljudsko šolo v Borovljah, v kateri so učenci petega razreda spoznali nemško govoreče prijatelje, in s šolo v Franciji, ki je v pobratenem mestu Sainte Marie aux Mines. S to šolo sodelujejo učenci od sedmega do devetega razreda. Izmenjave potekajo dvakrat letno, med preostalim delom leta si dopisujejo, zelo pomembna za vse sta božič in novo leto, ko si med seboj pošiljajo tudi darilca. Vključeni smo v projekt Erasmus+. Pri vsem tem nas močno podpirajo starši in lokalna skupnost. Najtežja sta prijava v projekt Erasmus in pisanje poročil. Tudi prijava za novo šolsko leto je bila uspešna. Vključili smo se tudi v projekt Zgodnje uvajanje tujega jezika.

Spodbujanje učenja tujih jezikov nam uspeva, ker delamo skupaj, imamo skupne cilje in izhajamo iz skupnega prepričanja, da je znanje tujih jezikov v dobro otrok. Ravnateljova vloga pri teh dejavnostih je predvsem poslušati ideje in predloge učiteljev, usmerjati k ciljem šole in oblikovanju ustreznih učnih načrtov, spodbujati sodelavce k nenehnemu izboljševanju dela, iskati nove vire financiranja, paziti na primeren obseg dela učiteljev (preprečevanje izgorelosti) in jim biti v oporo in podporo. Predvsem pa imeti pred sabo cilj, da gre za dobro otrok.

ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU

Erna Meglič, Osnovna šola Križe

Učitelji na naši osnovni šoli so prepričani, da je pot do uspeha in zdravja tlakovana z dobro in močno voljo. Zavedamo se, da športna aktivnost povečuje zmožnost razmišljanja, zato jo podpiramo vsi, saj že star pregovor pravi, da je zdrav duh le v zdravem telesu. Učencem na različne načine omogočamo, da se vključujejo v različne športne dejavnosti.

Že vrsto let imamo na šoli organiziran pouk tako, da imajo učenci en odmor za malico (20 minut) in enega za rekreacijo (20 minut). Pred prvo uro pouka imajo možnost 45 minut jutranjega gibanja in tudi po njem imajo možnost za športno aktivnost, saj imamo okoli šole čudovite prostore za športne dejavnosti. H gibanju jih vabijo športno igrišče (košarka, rokomet, nogomet, fitnes), učilnica na prostem z igrali za urjenje ravnotežja in gozd, ki omogoča sprehode. Učence od prvega do petega razreda vodijo razredne učiteljice vsak dan v učilnico na prostem ali igrišče, učenci od šestega do devetega razreda pa si sami izberejo dejavnosti, ki jih vodijo športni pedagogi. Učenci se udeležujejo športnih tekmovanj v vseh športnih panogah in na vseh področjih. Šport spodbujamo tudi z izbirnimi predmeti s tega področja, saj je na šoli kar 57 (54 odstotkov) učencev od sedmega do devetega razreda vključenih v enega od tovrstnih izbirnih predmetov. V tem šolskem letu smo vključeni v državni projekt Gibanje za zdravje, v okviru katerega imajo učenci dodatne možnosti izbire športnih aktivnosti, saj imamo na šoli zaposlenih pet športnih pedagogov. Poleg tega gredo učenci, ki so po pouku vključeni v program podaljšanega bivanja, vsak dan za najmanj eno šolsko uro na šolsko igrišče.

Ponosni smo na naziv najšportna šola. Kot ravnateljica si prizadevam, da bomo tudi v prihodnje uspešni na področju športa in tujih jezikov, zadali pa si bomo še tretji razvojni cilj – spodbujanje kulturnih dejavnosti pri učencih.

KORAK ZA KORAKOM SPREMINJAMO PEDAGOŠKO PRAKSO

Katarina Pajer Povh, Osnovna šola Tončke Čeč, Trbovlje

Pred nekaj leti sem z opazovanjem in hospitiranjem v razredu ugotovila, da pri poučevanju v oddelkih večinoma izvajajo frontalni pouk. Tovrstni pristop ni najbolj učinkovit, saj učenci za učenje niso dovolj motivirani in ne dovolj aktivni, kot to zahteva narava človeških možganov. Odločila sem se, da bomo v šoli nadgradili pedagogiko in didaktiko in vpeljali sodobnejše oblike poučevanja, pri katerih so v ospredju izkustveno učenje, konstruktivni prijemi, inovativni pristopi in pristopi, ki temeljijo na učenju z odkrivanjem ter postavljajo aktivnost učenca v ospredje. Najprej sem začela pouk načrtno spremljati, nato pa po korakih spreminjati pedagoške prakse v naši šoli.

V vrtcu Trbovlje že dve desetletji izvajajo metodologijo korak za korakom (v nadaljevanju KZK). Metodološki pristop, pri katerem je pouk osredinjen na učenca in zasnovan na tezi, da se otrok najbolje razvija na podlagi lastnega učenja in izkušenj. Presodili smo, da je tak pristop primeren tudi za poučevanje v prvem triletju. Z vodstvom Vrtca Trbovlje sem se dogovorila za hospitacijo pri predšolski skupini, s seboj pa sem povabila učiteljici, ki poučujeta v prvem oziroma drugem razredu, saj je drugačno poučevanje smiselno začeti v prvih razredih. Prva misel, ki se nam je utrnila po hospitaciji, je bila: »To je v šoli nemogoče izvesti.« Kljub temu smo se vse tri v šolskem letu 2017/2018 udeležile uvodnega seminarja za implementacijo metodologije KZK v osnovni šoli, ki je bil organiziran na Pedagoškem inštitutu. Hkrati z usposabljanjem sta učiteljici začeli vpeljevati nekatere novosti v oddelka, v katerih sta poučevali. V učilnici sta postavili skrbno načrtovane otoke (centre) aktivnosti, ki so jim sledile druge značilnosti KZK. Po prvih previdnih korakih sta do konca šolskega leta večino časa uporabljali metodologijo KZK. S tako pridobljenim znanjem in dejstvom, da se učenci izobražujejo na igriv, sproščen in njim zanimiv način, so bili zadovoljni učenci, učiteljice in starši, zato smo se odločili, da se v šolskem letu 2018/2019 vključimo v Mrežo za spreminjanje kakovosti KZK. Koordinatorici učiteljici, ki sta začeli izvajati metodologijo KZK, sta na šoli oblikovali učečo se skupnost, v kateri se učiteljice prvega triletja usposabljaajo za kakovost poučevanja po metodologiji KZK in si redno izmenjujejo dobre prakse.

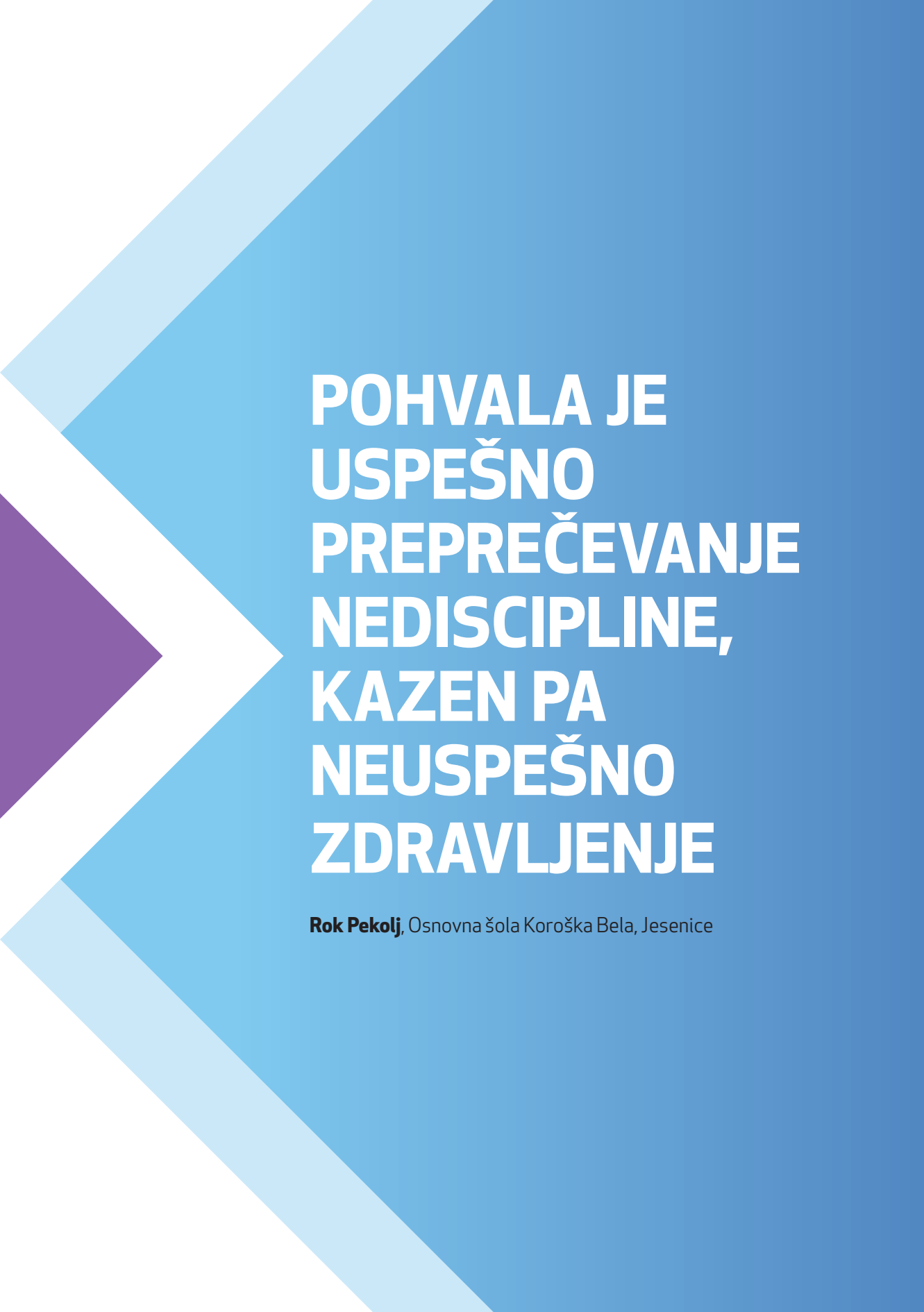
Če učenec naredi sam, razume in zna. Delo z učenci v razredu se vsak dan začne z jutranjim krogom, kjer skupaj z učiteljico zastavijo cilje posameznega dneva. Aktivnosti se nadaljujejo v otokih dejavnosti, ki zagotavljajo razvojno primerne učne priložnosti za vsakega posameznika. Namen otokov je spodbuditi učence k raziskovanju, učenju in ustvarjanju, hkrati pa omogočajo večjo izbiro in samostojno sprejemanje odločitev. Otoki so postavljeni pod določenimi pravili, saj moramo vedeti, kam in zakaj jih postavimo, pravila pa med letom oblikujejo učenci in učiteljice skupaj. Posameznemu učencu se spontano ponujajo priložnosti za nadgradnjo znanja, razvijanje individualnih sposobnosti, raziskovanje in ustvarjanje. Hkrati pa sta jim

ponujeni tudi možnosti izbire in odločitve pri reševanju težav, kar spodbuja aktivno učenje v majhnih skupinah. Tako učenci razvijajo vedoželjnost, ustvarjalnost, socialne interakcije in postajajo vse bolj samostojni. Vsak dan se konča z evalvacijo, kaj so se učenci v minulem dnevu naučili in kako bodo naučeno znanje lahko uporabili v praksi, s tem pa se razvija kritično mišljenje. Učenci so vključeni v proces načrtovanja in tudi pridobivanja znanja ter so pri tem ustvarjalni, željni novih znanj, hkrati pa razvijajo samostojnost, odgovornost in kritičnost do lastnega dela ter znanja.

Oh, ti evri ... Pri vsakem vpeljevanju sprememb naletimo tudi na izzive, med katerimi je največji finančen, a tudi tega smo uspešno rešili. Za izvajanje metodologije KZK je bilo treba postaviti otoke. Te so naše učiteljice uspešno oblikovale z že obstoječim pohištvom. Različne materiale, ki so služili kot učni pripomočki, smo večinoma zagotovili v šoli, velikokrat pa so zanj poskrbele tudi same – kar je pomenilo nakup iz lastnega žepa, zbiranje materialov iz narave, uporabnih odpadkov ipd. Tako načrtovano in izpeljano delo zahteva od učitelja tudi več priprave na pouk in tudi izjemno veliko različnih idej za uresničevanje učnih ciljev. V nekem obdobju sta bili učiteljici zelo izčrpani in sta kljub moji podpori, podpori sodelavk in dobrim rezultatom učencev skoraj obupali. A kjer je volja, je tudi moč.

Učence vodimo tako, da jim vzbujamo miselno aktivnost, radovednost, vedoželjnost in omogočamo lastno raziskovanje. Generacija učencev, ki zaključuje drugi razred, je ta proces v dveh letih spoznala, se nanj navadila in prek lastne aktivnosti pridobila znanje. A na tej točki delo na naši šoli še ni končano, saj ne želimo, da bi se drugačne oblike dela izvajale le v prvem triletju. Zato smo za strokovne delavce organizirali izobraževanje po programu Branje in pisanje za kritično mišljenje ali RTWC (angl. Reading and Writing for Critical Thinking), ki je nadgradnja metodologije KZK. Spoznali smo različne tehnike poučevanja, ki spodbujajo učenčevo kritično mišljenje in lastno prakso pri učenju – torej soodgovornost za lastno znanje.

Zavedamo se odgovornosti, ki jo imamo pri delu z učenci, zato moramo slediti razvoju in poskrbeti za dvig kakovosti učenja. Slediti moramo novostim na področju poučevanja, navduševati učence za znanje, jih voditi do njega in pri tem poskrbeti, da ga bodo pridobivali z lastno aktivnostjo na zabaven in zdrav način ter se hkrati razvili v odgovorne osebe s sposobnostjo kritičnega razmišljanja, ki vedo, kaj in koliko zmorejo. Pri zaposlenih bom še naprej spodbujala potrebo po drugačnih, na učenca osredinjenih, gibalnih oblikah poučevanja, a prvi korak do izboljšanja našega poučevanja se mora zgoditi v naših glavah.

**POHVALA JE
USPEŠNO
PREPREČEVANJE
NEDISCIPLINE,
KAZEN PA
NEUSPEŠNO
ZDRAVLJENJE**

Rok Pekolj, Osnovna šola Koroška Bela, Jesenice

Osnovna šola Koroška Bela že več kot stoletje skrbi za vzgojo in izobraževanje krajanov matične vasi in okoliških naselij. Smo dvooddelčna šola z eno podružnico. Želimo, da bi vsi, ki prihajajo v šolo, radi hodili vanjo.

Pred več kot desetimi leti smo se ob vse večjem porastu disciplinskih težav začeli spraševati, kaj lahko sami storimo za njihovo zmanjšanje. Na šoli smo na pedagoških sestankih začeli preigravati možnosti, da bi se disciplinska problematika zmanjšala na minimum sprejemljivega. Medse smo povabili najrazličnejše strokovnjake, ki so vsem vpletenim (učencem, staršem in strokovnim delavcem) svetovali, kako naj preoblikujemo svoje delovanje za zmanjšanje vzgojnih težav. Po številnih diskusijah in strokovnih mnenjih smo strokovni delavci prišli do zanimivega rezultata. Do točke, ko smo se odločili, da je treba nekaj spremeniti, smo na šoli sicer dosledno pristopali k reševanju kršitev šolskega reda. Težava pa je bila v tem, da je bilo vzgojno postopanje večinoma usmerjeno v kaznovanje neustreznega vedenja, ne pa v opozarjanje in v pripravo načrta za spremembo. Ob opazovanju vzpostavljanja drugačnih vzgojnih metod sem takrat še v vlogi učitelja začutil, da bodo naša največja težava osebna prepričanja posameznih strokovnih delavcev. Vsi namreč nimamo enakega pogleda na vzgojo. Naši zaposleni so se na enake težave s posamezniki odzivali različno. Odzive smo sprva poskušali poenotiti, a smo kmalu ugotovili, da smo s tem v kolektiv vnesli samo zmedo. Posameznik se namreč težko poistoveti z določeno vrsto vzgojnega delovanja, če nima ponotranjenega prepričanja, da z ravnanjem deluje pravilno. Problem smo rešili tako, da smo okrepili izobraževanja, na katerih so nam strokovnjaki s teoretičnimi razlagami podkrepili praktične rešitve. Poleg tega smo začeli razumevati, da mora biti prag zaznavanja kršitve enak, strokovnemu delavcu pa smo prepustili, kako bo učencu omogočil odpravo napake. Zavedamo se, da obstaja možnost neenakega (nepravičnega) pristopa, zato se vseskozi pogovarjamo in izpostavljamo primere ter poskušamo skupaj priti do rešitve posameznega primera. Tak način delovanja je pri nas sčasoma povečal širino razmišljanja, saj učitelj že pred posvetovanjem s sodelavci poskuša predvideti, kako se bodo ti lotili reševanja problema, in že sam zato pogosto najde najoptimalnejšo rešitev.

Težava je bila predvsem v tem, da nam ni uspelo prepoznati vrste pozitivnih dejanj naših učencev, če pa smo jih že opazili, jih nismo izpostavili in predstavili kot obliko vedenja, ki ga na šoli pričakujemo in smo ga pripravljene pohvaliti. Zdaj nam to veliko bolj uspeva. To se pozna pri odnosih in obsegu vandalizma. Na šoli so zelo redki primeri poškodovanja skupne lastnine ali druge najrazličnejše oblike objestnosti. Ugotavljam, da imamo še kar nekaj priložnosti za izboljšave, veliko pa je bilo v letih, odkar smo krenili na drugačno pot, že postorjenega. Priložnost za izboljšave vidim v še večjem poudarjanju zelenih oblik vedenja, ki ga je med našimi učenci res veliko. Po načelu iz priročnika Paula Bluma Preživeti in uspeti v disciplinsko težavnem razredu, ki ga navajam v naslovu tega razmišljanja, si želim, da bi nam uspelo prepoznati vsako zeleno obliko vedenja in jo pohvaliti. Tako bomo vzpostavili spodbudno kulturo, ki se bo spiralno krepila in se ne bo nikoli končala. Tako prispevamo k cilju, da bi vsi, ki smo kakor koli povezani s šolo, radi prihajali vanjo.

RASTOČA KNJIGA

Mateja Petric, direktorica; Posvetovalnica za
učence in starše Novo mesto

Tone Pavček je zapisal:

*Rastoča knjiga je več kot knjiga,
je skrinja narodne zaveze,
je duh, ki se nad časom dviga,
je zvezda stalnica: ljubezen.*

Rastoča knjiga je široko zasnovan slovenski kulturni in izobraževalni projekt, ki je nastal na prehodu v novo tisočletje. Idejni oče je Novomeščan, gospod Janez Gabrijelčič. V svetovnem merilu se tako Slovenci predstavljamo kot narod, ki želi s svojo kulturo prispevati v svetovno zakladnico. Projekt povezuje vse generacije Slovencev, ljudi različnih poklicev in interesov, ki bivajo v domovini in po svetu. Povezovanje, ki temelji na ljubezni in spoštovanju, pa je eden ključnih ciljev rastoče knjige. Simbol slovenske rastoče knjige je kip deklice, ki v naročju drži knjigo, simbol učenja, duhovnega bogatenja in nenehne rasti.

V seznam rastočih knjig po Sloveniji se je v letu 2017 vpisala tudi Posvetovalnica za učence in starše Novo mesto. Idejo za Rastočo knjigo v posvetovalnici je z mano podelil dr. Janez Gabrijelčič. Brez pomisleka sem se odločila, da se ta zamisel ujema s poslanstvom naše ustanove. Po razmisleku in po podelitvi ideje s kolektivom sem oblikovala idejno zamisel o podobi naše rastoče knjige. Odločitev je bila: »Drevo naj bo, drevo, ki bo 'raslo' in 'živelo' do neskončnosti«. Dijaki srednje lesarske šole v Novem mestu so nam pod mentorstvom svojega učitelja in ob podpori ravnateljice prišli naproti in izdelali leseno drevo. Štirideseto obletnico obstoja in delovanja posvetovalnice smo praznovali maja 2017 ter ob tej priložnosti s ponosom in veseljem »posadili« drevo, ki ponazarja rastočo knjigo. Na eno od vej smo posedli glineno deklico, ki jo je oblikoval novomeški umetnik. Deklico smo simbolično poimenovali Lučka. V svojem naročju pestuje knjigo, ki ji dajemo v naši ustanovi poseben in dragocen pomen, saj je za nas simbol razvoja, učenja, znanja in nenehne rasti. V dveh letih je naše »drevo« že pošteno pognalo svoje korenine. Z rastočo knjigo in rastočim drevesom smo postali še bogatejši. Rastoča knjiga nas namreč vseskozi spodbuja k pridobivanju novega znanja in negovanju vrednot. Zavedamo se, da nikoli nismo tako veliki, da ne bi mogli biti še večji. »Postanimo to, kar lahko, in naredimo vse, kar zmoremo,« je naše vodilo in načelo. Prav vsak trenutek, vsak dan lahko naredimo kaj dobrega. Želimo biti in ostati spodbuda in pobuda za dobro, lepo, koristno in vredno. Poskrbeli bomo, da bo naše drevo pridno raslo še naprej in da bo vsako leto bogatejše za novo knjigo in novo misel. Vedno znova ga bomo negovali, krepili in razvijali medsebojno sodelovanje, spoštovanje in ljubezen. Vsako leto izberemo

vodilno misel, ki ji sledimo in nas spremlja vse leto. Zapišemo jo na knjižico, ki jo iz kartona naredimo sami, in jo ob obletnici, maja, položimo na vejo drevesa. Ob odprtju rastoče knjige leta 2017 smo zapisali vodilno misel: »Z roko v roki gre lažje. Skupaj zmoremo skoraj vse.« To je bil tudi moto našega prazničnega leta. Leta 2018 smo na novo knjižico zapisali vodilno misel za leto 2018: »Ljubezen nas vodi, krepi in bogati. Vodi naše misli, krepi dejanja in bogati duha.« Vodilna misel v letu 2019 pa je: »Človek, ki ne bere, nima nobene prednosti pred tistim, ki ne zna brati.« Maja 2018 pa sva se skupaj z našim svetovancem (sedmošolcem) udeležila Festivala združenih rastočih knjig sveta v Ljubljani.

Ob rastoči knjigi smo v letu 2017 izdali Abecedo odličnosti. Knjižico, na katero smo zelo ponosni. Bogatijo jo razmišljanja, različni izdelki in likovne umetnije »naših« otrok, ki obiskujejo posvetovalnico, nam zaupajo in verjamejo v naše poslanstvo. Prav zato ima knjižica še posebno vrednost. Izdelki so nastajali v naši hiši, ob skupnih spodbudah in pobudah.

Projekt Rastoča knjiga prerašča mednarodne meje in se razvija v mednarodni projekt Združene rastoče knjige sveta, ki temelji na medsebojnem sodelovanju na področju kulture, znanosti in umetnosti. V svetovnem merilu se tako Slovenci predstavljamo kot narod, ki želi s svojo kulturo prispevati v svetovno zakladnico. S to plemenito in dobronamerno idejo vabi rastoča knjiga vsakega posebej in vse skupaj prav vsak dan, vsako leto in vso našo prihodnost.

Njena sporočilnost je globoka, saj gradi odličnost na vseh ravneh človekovega delovanja, poudarja pomen knjige, kulture in znanja, ki so vodilo človekovega razvoja.

The background features a large, light blue diamond shape pointing to the right, set against a darker blue background. On the left side, there are overlapping geometric shapes: a white triangle pointing right, and a purple triangle pointing left, partially overlapping the white one.

PONOSNI SMO NA SVOJO MULTIKULTURNO ŠOLO

Barbara Žitnik Ternovec, OŠ Martina Krpana, Ljubljana

Osnovna šola Martina Krpana je na Novih Fužinah v Ljubljani. Naselje je staro že več kot trideset let in za družine v njem je značilno, da so precej raznolike. Zdaj obiskujejo šolo že otroci druge ali tretje generacije priseljencev, otroci iz nacionalno mešanih zakonov pa tudi iz slovenskih družin, ki so se v naš kraj naselile pred kratkim, saj so Fužine urbanistično zelo dobro urejeno naselje na obrobju Ljubljane in privlačne za naselitev. Srečujemo socialno šibke družine, neizobražene starše, nekateri imajo tudi težave s slovenskim jezikom, pa tudi dobro situirane družine in zelo izobražene starše z visokimi pričakovanji za svoje otroke. Oddelke sestavljajo različni učenci; takšni, ki imajo učne težave, in drugi, izjemno sposobni. V naši multikulturni šoli smo oblikovali skupna načela in razvili več pristopov, s katerimi dosegamo cilje.

Skrbimo, da se učenci ne glede na svoj materni jezik, nacionalno pripadnost, vero, kulturo itd. v šoli dobro počutijo. Vsak otrok je svet zase, s svojo potjo skozi življenje. Naša naloga v šoli je, da mu pri tem pomagamo in ga naučimo osnov, ki jih bo potreboval v prihodnje.

Zelo smo pozorni na otroke s posebnimi potrebami. Takoj ko zaznamo težave, za učenca pripravimo individualiziran program pomoči, saj vemo, da potrebuje pomoč takoj, do prejema odločbe pa navadno poteče veliko časa. Poleg tega jim omogočamo veliko dodatne pomoči, poleg tiste, ki jo imajo zapisano v odločbi. Z veseljem gostimo študente, ki pri nas opravijo svojo obvezno prakso. Prostovoljci Zveze prijateljev mladine Slovenije so pri nas vedno dobrodošli. Ves čas smo v navezi s Cono, oddelkom Centra za socialno delo Moste. Njihovi strokovnjaki pomagajo učencem, ki imajo učne ali vedenjske težave. Pri tem ves čas sodelujejo z našimi učitelji in svetovalno službo. Prostovoljci skupine Skala v organizaciji škofjske Karitas prav tako nudijo učno pomoč našim učencem in jim omogočajo različne aktivnosti, ne glede na njihovo nacionalno in versko pripadnost.

Za učence, ki zmorejo in hočejo več, pripravimo različne strokovne ekskurzije, obiske inštitutov, muzejev ... Dvakrat letno na šoli organiziramo dvodnevne (petek popoldne in sobota dopoldne) ustvarjalno-raziskovalne delavnice Krpanova sol. Učenci na zanimiv in drugačen način spoznavajo matematiko, angleščino, geografijo, fiziko, kemijo, tehniko. Izberejo si vsak po štiri delavnice, dve na dan, in raziskujejo. Njihove povratne informacije so zelo spodbudne, zato vsako leto dodamo kakšno novo delavnico. Tudi učenje v soboto jih takrat ne moti. Že na začetku leta sprašujejo, kdaj bodo raziskovalne delavnice.

Na različne načine se jih trudimo z neformalnim načinom naučiti slovenskega jezika, ki namreč za več kot 70 % učencev ni njihov materni jezik. Za tiste, ki imajo radi knjige, trikrat na leto pripravimo dogodek Knjiga, čaj in še kaj? Tu se srečamo učenci, njihovi

starši in zaposleni, ki smo prebrali enako knjigo. Ob čaju in piškotih kramljamo o prebranem, si izmenjujemo poglede na prebrano in krepimo slovenski jezik. Za učence priseljence niso dovolj samo dodeljene ure slovenščine po zakonodaji Ministrstva za šolstvo, znanost in šport RS. Mestna občina Ljubljana nam v okviru nadstandarda omogoča, da lahko zanje pripravimo še dodatne ure, ki niso namenjene samo učenju slovenskega jezika, ampak tudi socializaciji, spoznavanju slovenskega načina življenja in kulture. Tako skupaj obiskujejo muzeje, gledališča in dogodke v mestu. Ne pozabimo niti na njihovo kulturo in z veseljem prisluhnemo njihovi besedi na šolskih prireditvah. Največji uspeh pa žanje naše Krpanovo gledališče, s katerim dosegamo izvrstne rezultate na državni ravni. Komisije so navdušene nad tem, kako lepo se izražajo naši gledališčniki.

Vso to nacionalno raznolikost povezuje prostovoljstvo. Učenci tretjega triletja se povežejo z najmlajšimi. Po pouku pridejo v podaljšano bivanje starejši učenci iskat svoje mlajše varovance. Odpeljejo jih v skupen prostor, v katerem se z njimi igrajo različne družabne igre, skupaj ustvarjajo, včasih delajo domačo nalogo, skupaj hodijo na izlete. Program vodi in usmerja socialna delavka.

Za vse, starejše in mlajše učence, je vrhunec zadovoljstva pri druženju, ko lahko v šoli prespijo. Vsi komaj čakajo na dogodek Kako diha šola ponoči? V petek popoldne se zberejo, pripravijo v učilnicah »spalnice«, nato se igrajo različne povezovalne socialne igre. Zvečer starejši učenci pripravijo mlajšim večerjo in jim za lahko noč preberejo pravljico. Zjutraj skupaj zajtrkujejo, pospravijo prostore in odidejo domov. Ta program je opazno zmanjšal med vrstniško nasilje. Starejši so zelo ponosni, ker imajo mlade občudovalce, mlajši pa, ker imajo tako velike prijatelje.

Ko sem pred desetimi leti prišla na šolo kot ravnateljica, me je vsa ta raznolikost očarala. Vedno znova si prizadevam za prepoznavnost šole in zmanjševanje stereotipov na račun Fužin. Iščem ideje, spodbujam sodelavce, da skupaj za svoje učence naredimo več. Želim, da imajo vsi naši učenci enake možnosti za prihodnost. Jezik zanje ne sme biti ovira pri nadaljnjem šolanju, tudi na gimnaziji ne. Obenem se skupaj s sodelavci trudim, da ne pozabijo svojih korenin in kulture, da so ponosni, ker obiskujejo našo medkulturno šolo. Da delamo v pravi smeri, nam s pohvalami povedo nekdanji učenci, nekateri zdaj tudi že starši, in njihovi dosežki v življenju. Pomembno je tudi, da otroci iz našega šolskega okoliša ostajajo pri nas, saj starši zanje ne iščejo »boljših« šol. Še naprej se bomo trudili slediti svoji viziji: **»Z odgovornostjo in spoštovanjem do dobrih medsebojnih odnosov in kakovostnega znanja«.**

TRAJNOSTNA RABA ENERGIJE IN NJENO UPRAVLJANJE NA OSNOVNI ŠOLI

Štefan Žun, Osnovna šola Bistrica

V sodobnem času se zaradi potreb trajnostnega razvoja in predvsem zaradi ekonomskih razlogov mnogo javnih ustanov prilagaja sodobnemu trendu uporabe alternativnih virov energij. Ugotavljamo, da takšne trende narekujejo predvsem investitorji. Šola lahko te procese izkorišča na različne načine; poleg vključitve v razne v varovanje okolja naravnane in podjetniške projekte je možno tudi gospodarjenje z viri, ki jih šola ima (streha, kurilnica). Tako se šole lahko odločijo oddati v najem površino strehe šolske zgradbe za postavitev fotovoltaične elektrarne in kurilnice za postavitev naprave za sproizvodnjo toplotne in električne energije. Tudi na Osnovni šoli Bistrica pri Tržiču smo se odločili za ta korak. Prve izkušnje sodelovanja šole in lokalne skupnosti, ki je ustanovitelj šole, so pozitivne. Glede trajnostnega razvoja in vpliva na rabo energije v javnem zavodu ob upoštevanju ekonomskih dejstev to odločitev priporočam tudi drugim podobnim ustanovam. Pri pedagoškem vplivu na učence in lokalno skupnost ocenjujem, da imata predvsem postavitev fotovoltaične elektrarne na strehi šole ter tudi postavitev naprave za sproizvodnjo toplotne in električne energije pozitiven učinek, ki spodbuja razmišljanje vseh o smotni rabi energije. Učencem lahko na kraju samem praktično prikažemo, kako lahko z ustreznimi odločitvami izboljšamo izkoristek energije. Pri tem ne gre le za naravoslovno znanje o pridobivanju električne in toplotne energije, ampak predvsem za ozaveščanje pomena trajnostnega razvoja in krepitev naravoslovnih in tudi podjetniških kompetenc. Predvsem v smislu razvoja odnosa o rabi energije in okolja.

Na streho šole smo postavili sončno elektrarno, v kurilnico pa napravo za sproizvodnjo toplotne in električne energije. Narediti je bilo treba ekonomsko presojo sistema z izračuni pridobljene toplotne in električne energije in primerjavo, če sistemov na šoli ne bi uporabljali. Ob tem smo analizirali težave v energetskega sistema šole in možne rešitve ugotovljenih pomanjkljivosti. Za končno presojo upravičenosti sproizvodnje toplote in električne energije na šoli mislimo, da ima sistem nekaj pomanjkljivosti. Hišnik na šoli nima možnosti upravljanja nastavitve ogrevanja kogeneracijskega sistema, saj ima dostop do regulacije sistema le investitor. Ravno tako niso zadovoljivi pogoji in cene investitorja do pogodbenega partnerja. Z izračuni je dokazano, da bi se na šoli prostori ogrevali ceneje s starim kotlom. Če bi z njim vse leto ogrevali tudi sanitarno vodo, bi morali investirati v drugo tehnologijo ogrevanja, s povečanim zalogovnikom sanitarne vode in večjo izrabo male tarife pa bi lahko prihranili pri porabi električne energije in plina. Na tem mestu moramo povedati tudi to, da je v referenčnem letu 2017 kogeneracija delovala od januarja do aprila in od oktobra do decembra.

Možno je ukrepati tudi na drugih področjih:

- znižanje cene toplote, pridobljene iz kogeneracije
- sprememba položaja kalorimetra
- povečanje kapacitete zalogovnika sanitarne vode
- večja poraba električne energije v času male tarife
- dograditev sistema s toplotno črpalko zrak-voda (možnost)

Pod takimi pogoji je vgradnja kogeneracije ekonomsko neučinkovita. V obravnavanem primeru šola (zgolj pogodbeni partner) ni udeležena pri dobičku od prodaje toplote in električne energije. Investitor plača zgolj letno najemnino, katere višina je zanemarljiva v primerjavi s ceno toplotne energije. Zaradi ugotovljenih nepravilnosti sistema in previsokih stroškov pri porabi toplotne energije je vgradnja kogeneracije (na objektih, kot je osnovna šola) k že obstoječemu sistemu ogrevanja in pod predstavljenimi pogoji z ekonomskega stališča neupravičena. Potrebno je načrtovanje pri začetnem projektiranju.

Izračuni ekonomske upravičenosti naložbe v postavitve sončne elektrarne na OŠ Bistrica kažejo, da je upravičena. Povrne se v za investitorja pričakovano hitrem času, kar je pri varnosti naložbe pomemben dejavnik.

Ob obeh naložbah ne smemo prezreti pedagoških učinkov, ki jih lahko koristno razvijamo. Vemo, da nosi šola veliko odgovornost pri prenosu pomembnega ekološkega znanja ter razvoju ekološke zavesti in odnosa do okolja ter virov energije pri učencih. Ena od možnosti je, da učenci primere prakse vidijo, o njih dobijo pravilne informacije in s tem dopolnijo znanje, pridobljeno s pomočjo literature in spletnih virov. Pomen tega znanja bo pri učencih drugačen, če imamo možnost spremljati proizvodnjo energije na naši lokaciji, se vključevati v ekološke projekte in razvijati različne ekološke in naravoslovne kompetence. S predstavljenimi projekti je šola vzor na področju razvoja uporabe alternativnih virov energije, sočasno pa odpira veliko možnosti za pomembne pedagoške učinke.

Šola za ravmatelje

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

**SOUSTVARJANJE INOVATIVNIH
UČNIH OKOLJIH:**

**PRIMERI DOBRIH
PRAKS VODENJA**

Ljubljana, 2019